

Samhällsekonomiska kostnader av en arbetstidsförkortning

– ett beräkningsunderlag

April 2024

En arbetstidsförkortning från 40 till 35 timmar

Detta beräkningsunderlag presenterar uppdaterade beräkningar på vad den samhällsekonomiska kostnaden av en förkortad arbetstid skulle vara för Sverige. Utgångspunkten är en uppdatering av de beräkningar som gjordes i SOU 2002:58, "Tid för arbete och ledighet".¹

För att kunna beräkna effekter på BNP av en arbetstidsförkortning från 40 till 35 timmar krävs antaganden om hur faktisk arbetstid, produktivitet och sysselsättning påverkas. Dessa antaganden sammanfattas i tabell 1.

Antagande om faktisk arbetstid

En förkortad lagstadgad arbetstid innebär inte att den faktiska arbetstiden minskar i samma utsträckning. Det kan bland annat bero på ökat övertidsuttag, ökad arbetstid för deltidanställda och minskad sjukfrånvaro. Därav väntas standardarbetstiden minska mindre än den lagstadgade.

I BNP-beräkningarna i tabell 2 görs samma antagande som i SOU 2002:58 om att en lagstadgad arbetstidsförkortning skulle ha ett genomslag på faktisk arbetstid på 80 procent.

Antagande om produktivitet

Avgörande för hur mycket en arbetstidsförkortning kostar är hur produktionen per timme – det vill säga produktiviteten – påverkas. En rimlig första utgångspunkt är att produktiviteten är ungefär oförändrad: om vi jobbar färre timmar blir det mindre gjort. Detta var även vad som antogs vid beräkningarna i SOU 2002:58. Men det finns faktorer som kan göra att produktiviteten både ökar och minskar vid en kortare arbetstid. Å ena sidan kan man tänka sig att mer utvilade arbetstagare är mer effektiva och att en arbetstidsförkortning driver fram rationaliseringar. Å andra kommer fasta kostnader förknippade med en anställning – såsom rekryteringskostnader, utbildningskostnader, planeringstid och daglig "uppstartstid" – att slå ut på färre arbetstimmar vilket bör sänka genomsnittlig produktivitet. Vi gör dock samma antagande som i SOU 2002:58 och antar en arbetstidsförkortning inte har någon effekt på produktionen per arbetad timme.

Antagande om sysselsättning

Även detta antagande sammanfaller med det i SOU 2002:58. En arbetstidsförkortning antas leda till oförändrad sysselsättning. En kortare arbetsdag bedöms alltså inte leda till att fler delar på jobben. Forskningslitteraturen på erfarenheterna från andra länder stödjer detta antagande (se Asai m fl 2024, för en både en studie av detta och en översikt av den empiriska litteraturen).

Tabell 1. Sammanfattning av beräkningsantaganden

Antaganden	Antagande i SOU 2002:58	Vårt antagande
Genomslag på arbetstid	80%	80%
Produktivitetseffekt	Ingen effekt	Ingen effekt

¹ Svenskt Näringsliv avser att publicera en längre forskningsöversikt som på ett utförligare sätt förklarar de bakomliggande antagandena som görs i beräkningarna här. En genomgång av de senaste två decenniernas forskning indikerar att de beräkningsantaganden som gjordes i SOU 2002:58 i all väsentlighet var rimliga.

Långsiktig
sysselsättningseffekt

Ingen effekt

Ingen effekt

Anm. En negativ elasticitet på -0,25% betyder att för varje procent som arbetstiden minskar ökar produktiviteten med 0,25 procent.

BNP-effekter av en arbetstidsförkortning

I tabell 2 redovisas den långsiktiga BNP-effekten av en arbetstidsreduktion från 40 till 35 timmar per vecka.² Från tabellen framgår att den lagstadgade arbetstiden minskar med 12,5 procent medan standardarbetstiden minskar med 11,2 procent. Det beror på att det i många kollektivavtal redan finns överenskommelser om kortare arbetsvecka än 40 timmar.³

Trots att standardarbetstiden minskar med 11,2 procent minskar den faktiska produktionen, enligt huvudscenariot, bara med 8,1 procent. Det beror på att genomslaget i faktisk arbetstid är mindre än 100 procent, bland annat på grund av att övertidsuttaget ökar. En minskning med 8,1 procent motsvarar ett bortfall i BNP på 509 miljarder kronor. Det motsvarar en minskning av den årliga produktionen och nationalinkomsten med 48 000 kronor per person.

Tabell 2. BNP-effekt på lång sikt av 35 timmars arbetsvecka

	Huvudscenario
BNP innan arbetstidsförkortning (2023), mdkr	6295
BNP per capita innan arbetstidsförkortning (2023), kr	596 560
Minskning av lagstadgad arbetstid (heltid), %	-12,5
Minskning av standardarbetstid (heltid), %	-11,2
Minskning av produktion, %	-8,1
Förändring av BNP, mdkr	-509
Förändring av BNP per capita, kr	-48 242

Anm. Arbetstidsförkortningen antas bara direkt påverka heltidsanställdas arbetade timmar. Deltidsanställda får ingen arbetstidsförkortning. Däremot antas en del deltidanställda bidra till att genomslaget av reformen blir mindre än 100 procent genom att de går upp i arbetstid.

Källa. Konjunkturinstitutets och egna beräkningar

Effekter på offentlig sektor

Eftersom olika skattebaser enligt beräkningarna i SOU 2002:58 påverkas relativt lika av BNP-bortfallet krävs inga större justeringar av skattesatserna, förutsatt att vi justerar ner våra välfärdsambitioner proportionerligt mot arbetstidsförkortningen (det vill säga 8,1 procent lägre välfärdsambitioner i huvudscenariot).

Detta förutsätter dock att vi tillåter de offentliga utgifterna att minska. Om vi däremot inte vill sänka våra välfärdsambitioner krävs ett kraftigt ökat skattetryck för att bibehålla den gamla välfärdsnivån inklusive transfereringar till hushåll. En grov beräkning visar att oförändrade offentliga utgifter skulle kräva en ökning av skattekvoten från 40,7 procent år 2023 till 44,9 procent i den nya jämvikten (se tabell 3). I denna beräkning

² I beräkningarna antas att arbetstiden för deltidarbetande, vilka utgjorde 14 procent av de sysselsatta 2023, inte påverkas alls av reformen. Deras andel av arbetade timmar uppskattas till 9,5 procent.

³ I genomsnitt hade anställda i Svenskt Näringsliv-företag en ordinarie veckoarbetstid på 39,4 timmar 2023. Det är även denna siffra som beräkningarna utgår ifrån. Det innebär att i den mån ordinarie veckoarbetstid är högre eller lägre i offentlig sektor så under- respektive överskattas effekterna

antas dock att en sådan skattehöjning inte har några ytterligare negativa effekter för ekonomin. Troligtvis skulle dock svensk ekonomi krympa ytterligare och konkurrenskraften försämrans vid ett sådant kraftigt ökat skattetryck.⁴

Tabell 3. Skattekvot vid arbetstidsförkortning och oförändrade offentliga åtaganden

	Huvudscenario
Offentliga inkomster som andel av BNP	46,8
Skattekvot	40,7
Offentliga utgifter som andel av BNP	47,4
Offentliga utgifter, mdkr	2981,0
Minskning av produktion på lång sikt, %	-8,1
Bortfall, offentliga utgifter, efter arbetstidsförkortning	-241,1
Skattekvot vid arbetstidsförkortning och oförändrade offentliga åtaganden	44,9
Ökning av skattekvot	4,2

Anm. Faktauppgifter avseende offentlig sektor avser 2023.

Källa. Konjunkturinstitutets prognosdatabas för mars 2024 samt egna beräkningar

Referenser

Asai, K., Lopes, M. och A. Tondini (2024), "Firm-Level Effects of Reductions in Working Hours", working paper.

SOU 2002:58, "Tid för arbete och ledighet".

⁴ Givet oförändrade offentliga åtaganden skulle det då krävas ytterligare skattehöjningar för att komma tillbaka till den gamla utgiftsnivån. Å andra sidan är det troligt att välfärdsambitionerna skulle sänkas på ett antal områden, däribland transfereringar till hushåll.